

Att reagera mot antiziganism

Heidi Pikkarainen, Diana Nyman, Erland Kaldaras

Heidi Pikkarainen, Huvudsekreterare i Kommissionen mot antiziganism,
Regeringskansliet. E-post: Heidi.Pikkarainen@regeringskansliet.se.

Diana Nyman, Ledamot i Kommissionen mot antiziganism.

E-post: miss_nyman@hotmail.com.

Erland Kaldaras, ledamot i Kommissionen mot antiziganism.

E-post: Erland.Kaldaras@telia.com.

*"Våra mänskliga rättigheter kränks
men ingen tar det på allvar."*

Så säger romer till Kommissionen mot antiziganism i de relativt omfattande konsultationer som vi har genomfört med romer, bosatta runt om i hela landet.

Bilden bekräftas av den allvarliga kritik mot Sverige som internationella organ som FN och Europarådet har framfört. Romer utestängs fortfarande från grundläggande mänskliga rättigheter. Som en konsekvens lever många romer under sämre förhållanden än majoritetsbefolkningen. En grundorsak är den antiziganism som präglar samhället, en seglivad rasism som än i dag påverkar romers vardag och därmed möjligheten att leva ett liv utan kränkningar.

Dagens diskriminerande strukturer bygger på den antiziganistiska historia som vi står på. Regeringens vitbok beskriver många av de utgångspunkter som har väglett den statliga och kommunala politik som drabbade romer under 1900-talet. Utmärkande för politiken är att det har varit legitimt att systematiskt förfölja, fördriva och

förvägra romer grundläggande rättigheter som bostad, utbildning, arbete och hälso- och sjukvård. Övergreppen har varit möjliga eftersom antiziganismen har tillåtits passera utan att någon har reagerat. Antiziganismen har således varit legitim.

Romers negativa erfarenheter av myndighetskontakter har fått till följd att många romer har en befogad misstro till samhällets förmåga och vilja att skydda romers grundläggande rättigheter. Romer vittnar om att diskriminering inte är ovanligt i kontakten med myndigheter. Att anmäla kränkningar och brott upplevs därför som både svårt och meningslöst. En konsekvens av det är att romer i begränsad utsträckning vänder sig till ansvariga myndigheter för att få hjälp när de utsätts för brott.

Samtidigt anges anmälningar ofta vara en viktig förutsättning för att ansvariga myndigheter ska vidta åtgärder. En rimlig utgångspunkt är emellertid att anmälningsbenägenheten också påverkas av i vilken utsträckning de utreds och leder till konsekvenser.

Det är mot denna bakgrund särskilt

graverande att romer sällan får upprättelse när deras rättigheter kränks – exempelvis vid anmälningar om hatbrott eller diskriminering. Att antiziganismen historiskt har tillåtits utan att ansvar har utkrävts är ett bärande skäl till att den än i dag uppfattas som legitim.

Hur motverkas då antiziganism? Behövs särskilda lagar för att säkerställa romers lika rättigheter och möjligheter? Vi menar att det inte krävs. Det finns redan lagar och regler som skyddar romers rättigheter. Exempelvis innehåller diskrimineringslagen både bestämmelser rörande förbud mot diskriminering samt krav på förebyggande åtgärder mot diskriminering inom arbetsliv och utbildning.

Problemet är att lagstiftningen inte följs. Det krävs därför en bättre tillsyn av att gällande regelverk efterlevs och tillämpas lika för alla.

Vår roll är därför att ta ställning för romers rättigheter och våga identifiera och påtala kränkningar som kan ha sin grund i antiziganism. Lika viktigt är att påtala luckor i tillämpningen och att vara en konstruktiv samtalspart med ansvariga aktörer i frågor som rör antiziganism.

Antiziganismen möjliggörs många gånger för att majoritetssamhället inte låter romers erfarenheter vägleda åtgärderna. Först när romer kommer till tals och romers erfarenheter av hur det är att leva i ett land med omfattande antiziganism utgör en utgångspunkt för åtgärder, då har vi tagit ett första steg som minskar toleransen för antiziganismen i vårt samhälle. Framförallt krävs att samhällets aktörer medvetet och konsekvent tar ställning för romers rättigheter och

mot varje uttryck av antiziganism, och metodiskt motarbetar sådana föreställningar. Därmed minskar också utrymmet för osaklig behandling och möjligheten till likabehandling ökar. Kort sagt – det handlar om att reagera mot antiziganism och att det utkrävs ansvar när romers rättigheter kränks.

För att kunna ta ställning mot antiziganism krävs en ökad kunskap om antiziganismen och dess mekanismer, och att majoritetssamhället erkänner och synliggör dess inverkan. Myndigheter måste därför själva granska sin verksamhet och genomföra åtgärder för att aktivt motverka antiziganismen inom den.

Det är kommissionens mening att alla, men i synnerhet våra offentligt finansierade förvaltningar, har ett ansvar för att vända den negativa spiral av kränkningar av romer som löper som en röd tråd genom den historia som vi står på och den nutid vi lever i.

Antiziganismen ska inte tillåtas passera utan att konsekvenser utkrävs.